

OORDEELT NIET

BARMHARTIGHEID ALS FUNDAMENT VAN HET LEVEN MET GOD

LUCAS 6: 37 - MATTHEÛS 7 EN 18

Eddy L Maertens

Inleiding

Door de eeuwen heen is er binnen de christelijke gemeenschap veelvuldig gesproken over de vraag of een mens mag oordelen. Ook tijdens de sabbatschoollessen komt dit onderwerp regelmatig ter sprake. Vaak lijkt het gesprek uit te komen bij een duidelijk maar weinig bevredigend antwoord: “*Nee, oordelen mag niet*”. Toch dringt zich een belangrijke vervolgvraag op: hoe moeten we omgaan met concrete situaties waarin we het handelen van anderen tegenkomen? Mogen we daar dan werkelijk geen beoordeling over hebben?

Mijn doel bij deze verhandeling is de vraag “*mag ik oordelen?*” te verleggen naar een dieper en menselijker niveau. Niet de regel staat centraal maar twee fundamentele vragen: wat geeft richting aan het menselijk leven en hoe verhouden wij ons tot de ander? Mijn uitgangspunt is dat “*niet oordelen*” geen strikt ethisch verbod is maar een weg van innerlijke omvorming. Wat gebeurt er in het hart van een mens wanneer hij oordeelt en wat verandert er wanneer hij dat oordeel loslaat? Het is een houding die niet voortkomt uit een innerlijke verplichting maar zijn oorsprong vindt in de bijbelse traditie zelf: in de Thorah, de Profeten en de Wijsheidsliteratuur⁴.

Het besef dat Jezus een Jood was en zijn prediking consequent onderbouwde met verwijzingen naar de Thorah (de Wet) en de Profeten, nodigt uit om ook de gestelde vragen vanuit diezelfde geschriften te benaderen. Vanuit dat uitgangspunt heb ik er - zoals in eerdere verhandelingen reeds toegelicht - bewust voor gekozen geen beroep te doen op secundaire literatuur over dit onderwerp. Mijn intentie is mij niet te laten sturen door tradities en dogmatische overleveringen die in de loop der eeuwen herhaaldelijk zijn vervormd. Een tweede reden waarom ik geen beroep doe op externe literatuur, is dat ik geen kopiïst wil zijn. De vaak onderling tegensprekelijke standpunten in deze werken hebben mij er juist toe aangezet om het eigen denken te onderzoeken, los van deze bronnen¹. Daarom baseer ik mijn benadering uitsluitend op de teksten waarnaar Jezus zelf verwees: de Thorah en de Profeten. Het kan voor de lezer een aanzet zijn om de antwoorden op zijn vragen in de Schrift te zoeken. Op die manier worden - wat ik zou noemen - eigengerechtigde antwoorden vermeden: antwoorden die passen bij een menselijk denkpatroon in plaats van bij wat God in zijn onderwijzingen meegeeft.

“Oordeelt niet” als Goddelijke Richtlijn

In Lucas 6: 37 zegt Jezus: “*En oordeelt niet, en gij zult niet geoordeeld worden; verdoemt niet, en gij zult niet verdoemd worden; laat los, en gij zult losgelaten worden*”. Deze woorden sluiten aan bij een rijke traditie uit de Bijbelse wijsheid- en profetenliteratuur, waarin oordelen niet alleen een

⁴ Bij Bijbelcitaten en tekstverwijzingen maak ik consequent gebruik van de Statenvertaling, tenzij anders aangegeven. Om de hoofdtekst leesbaar te houden, zijn onderwerpen die een diepere uitleg vragen uitgewerkt in afzonderlijke, gedetailleerde addenda.

morele daad is maar ook een die de sociale en religieuze verhoudingen in een gemeenschap raakt. In de cultuur van de eerste eeuw, waarin eer en schaamte een grote rol speelden, betekende “oordelen” vaak: iemands status bepalen, zijn eer bevestigen of afnemen. Jezus’ oproep is daarom niet zomaar een levensadvies maar een diepgaande richtlijn die teruggrijpt op de Thorah en de Profeten: ware rechtvaardigheid begint bij een zuiver hart en de juiste gezindheid (Leviticus 19: 17 - 18).

Deze boodschap vinden we ook terug in Mattheüs 7: 1 - 5, waar Jezus spreekt over de splinter en de balk. Wie een ander bekritiseert voor een kleine fout, ziet vaak niet zijn eigen grote tekortkoming. Dit beeld - dat typerend is voor de profetische en de rabbijnse traditie - laat zien dat oordelen vaak meer zegt over onszelf dan over de ander. Soms kleven we niet alleen onze eigen gebreken op anderen, maar (ver)oordelen ik hen omdat hij/zij anders zondigen dan wij. Hun andere manier van falen kan een onbewuste confrontatie zijn met onze eigen, diepgewortelde zonden - zonden die wij liever niet onder ogen zien. Wat hen van ons onderscheidt, fungeert dan als een spiegel die ons confronteert met onszelf en ons oordeel is dan een afweerreactie om die spiegel te ontwijken.

Beide evangelisten benadrukken dat menselijk oordelen vaak een vergissing is: we zien onze medemens door de bril van onze eigen onvolmaaktheden.

Lucas legt in zijn “*Veldrede*” (Lucas 6) vooral de nadruk op de sociale gevolgen van oordelen. Zijn uitspraak: “*met de maat waarmee je meet, zal jou de maat genomen worden*” verwijst naar oudtestamentische teksten waarin dubbele standaarden worden afgewezen als iets wat indruist tegen Gods gerechtigheid (cfr. o.a. Leviticus 19: 15, Deuteronomium 1: 17).

Mattheüs plaatst het thema in een bredere discussie over de volmaakte gerechtigheid die het Koninkrijk van God kenmerkt, terwijl Lucas het verbindt met barmhartigheid en de vorming van een gemeenschap van leerlingen ². Beide evangeliën hebben dezelfde kern: oordelen vanuit zelfrechtvaardiging staat loodrecht op Gods genade.

De “*Veldrede*” van Lucas is geen breuk met het Oude Testament maar een radicale verdieping en voltooiing van zijn diepste ethische principe: de roep om een ondeelbare, duurzame rechtvaardigheid die voortkomt uit een oprecht hart (Spreuken 20: 22; Micha 6: 8; Sirach 18: 20 - 23) ³.

Jezus laat zien dat het oordelen van anderen vaak voortkomt uit het toepassen van onze eigen, subjectieve normen. Dat is niet alleen een morele fout maar een fundamenteel menselijk probleem: we maken onszelf tot maatstaf voor wat goed of fout is. De ergernis over het gedrag van een ander is zelden puur objectief; het heeft vaak te maken met ons onvermogen om met verschillen om te gaan. Het gedrag van de ander confronteert ons met onze eigen kwetsbaarheid of tekortkomingen. Mattheüs maakt dat zichtbaar met het contrast tussen balk en splinter; Lucas verbindt het met barmhartigheid en vergeving.

Bijbelse Wijsheid en innerlijke blindheid

In de bijbelse wijsheidsliteratuur wordt een oordelende houding gezien als een vorm van innerlijke blindheid. In het boek Spreuken klinkt herhaaldelijk de waarschuwing dat de mens geneigd is zijn eigen weg als juist te beschouwen: “*Alle weg des mensen is recht in zijn ogen; maar de HEERE weegt*

de harten” (Spreuken 21: 2; vgl. 14: 12). Wie snel over de ander oordeelt, mist daardoor vaak het zicht op zijn eigen innerlijke strijd.

Ook in het boek Jezus Sirach wordt deze gedachte verder uitgewerkt. Daar wordt ware wijsheid verbonden met zelfonderzoek en ontvankelijkheid: “*Wie zichzelf kent, kent ook zijn zwakheid*” (vgl. Sirach 18: 30 - 31; 20: 5). Zonder die innerlijke aandacht verhardt het hart en verliest de mens het vermogen om werkelijk te luisteren.

In de latere rabbijnse traditie werd dit aangeduid als het “*niet-onderzochte hart*”: een hart dat niet kan horen omdat het vooral naar zichzelf luistert, zichzelf wil rechtvaardigen (Talmoed Berakhoth 61A).. Reeds bij de profeten vinden we de waarschuwing voor het verharde, ondoorgrondelijke hart. Jeremia beschrijft het als “*arglistig boven alles en ongeneeslijk*” (Jeremia 17: 9) en Zacharia ziet hoe mensen hun hart “*als diamant maken om de wet niet te horen*” (Zacharia 7:12). Dit is het hart dat niet meer kan horen omdat het vooral naar zichzelf luistert en zichzelf wil rechtvaardigen. Tegen deze achtergrond krijgt Jezus’ oproep om niet te oordelen haar volle betekenis in de Bergrede zelf. Wanneer Hij spreekt over de balk in het eigen oog en de splinter in het oog van de ander, roept Hij niet op tot morele onverschilligheid. Hij roept op tot wijsheid - wijsheid die begint bij zelfkennis - waardoor de ruimte wordt geschapen voor Gods gerechtigheid, zonder dat deze wordt vertroebeld door menselijke verdedigingsmechanismen (Mattheüs 7: 1 - 5; vgl. Lucas 6: 41 - 42).

Van zelfrechtvaardiging naar goddelijke gerechtigheid

Dit onderscheid is wezenlijk: onze “*gerechtigheid*” is vaak een instrument van afbakening, zelfbescherming en straf. Gods gerechtigheid daarentegen is fundamenteel gericht op herstel, op het in de juiste relatie brengen van wat verbroken is. Het is een rechtzetten dat waarheid en genade verbindt (Psalm 85: 11). Zelfkennis voorkomt dat wij dit goddelijk werk in de weg staan door onze verzuchtingen en doelstellingen.

Dit mechanisme van het vervangen van Gods Woord en perspectief door eigen inzicht vindt zijn oerbeeld reeds in het paradijsverhaal. Een eerste vingerwijzing daarvan vinden we in Genesis 3: 4 - 6, waar Eva haar verlangen verdedigt tegenover Gods waarschuwing. Wat “*goed was tot spijs*” en “*die begeerlijk was om verstandig te maken*” krijgt daar voorrang boven het Woord dat zij van God ontvangen had, een beslissend keerpunt ten opzichte van de levensadem die de mens ontving (Genesis 2: 7; 16 - 17). Deze ontwikkeling is veelzeggend: het is hetzelfde verloop die ten grondslag ligt aan de latere neiging tot het oordelen vanuit eigen inzicht in plaats van ontvangen wijsheid. Eva’s stap om zelf te bepalen wat “*goed en kwaad*” is, illustreert de kern van zelfrechtvaardiging die later in het menselijk oordeel weerklinkt: het plaatsen van de eigen maatstaf boven het ontvangen Woord. Het verhaal laat zien dat het hier niet alleen om ongehoorzaamheid gaat maar om een subtiele verschuiving: luisteren maakt plaats voor redeneren, ontvangen vertrouwen voor zelfrechtvaardiging. Wat als inzicht verschijnt, blijkt in werkelijkheid een stap weg van het leven dat God aan de mens had geschonken.

De rol van Gods Woord en de Heilige Geest

Diezelfde spanning keert later in de Bijbel terug wanneer wordt gesproken over de Schrift als door God “*geademd*” (2 Timotheüs 3: 16 - 17) ⁴. Daarmee wordt bedoeld dat Gods Woord niet alleen informatie geeft maar ook leven vormt en richting geeft. De verbinding met het paradijsverhaal is hier

geen letterlijke uitleg maar een doordenking: waar de mens zich losmaakt van het Woord dat hij ontvangt, raakt hij zijn oriëntatie kwijt; waar hij zich ervoor opent, ontstaat ruimte voor groei en herstel. Gods Woord corrigeert niet om te veroordelen maar om recht te zetten en opnieuw op weg te helpen.

Dit goddelijke ademen - “*de theopneustos*” van de Schrift - wijst op de werkzame aanwezigheid van de Heilige Geest. Het is dezelfde Geest die overtuigt van zonde, gerechtigheid en oordeel (Johannes 16: 8), en die ware wijsheid en onderscheidingsvermogen schenkt (1 Korintiërs 2: 10 - 16). Het “*niet-oordelen*” is daarom niet louter een ethisch menselijke inspanning; het is een vrucht van het zich laten leiden door diezelfde Geest. Wanneer wij ons hart voor Zijn onderwijzing - Zijn richting geven - openstellen, worden wij bevrijd van de noodzaak tot eigengerechtigd oordeel en ontvangen wij de genade om met Gods eigen barmhartige blik te leren kijken ⁵.

Van oordeel naar barmhartigheid

Zo wordt duidelijk hoe gemakkelijk mensen hun eigen overtuigingen verwarren met waarheid. Wat wij als verstandig of gerechtvaardigd ervaren, kan ons juist afsluiten voor wat God wil zeggen. De Bijbel waarschuwt daarom herhaaldelijk voor een weg die de mens juist lijkt maar uiteindelijk van het leven afvoert (Spreuken 14: 12). Werkelijke wijsheid begint niet bij gelijk krijgen maar bij de bereidheid om te luisteren.

Wanneer we stoppen met oordelen, ontstaat er ruimte voor nieuwsgierigheid en openheid. Zowel Lucas als Mattheüs laten zien dat de beweging van oordeel naar barmhartigheid een kernhouding is van een ware leerling. Bij Lucas verandert de veroordelende vraag “*Waarom doet hij het niet zoals ik?*” in een roep om zelfonderzoek: “*Wat zegt dit verschil over mijn eigen hart?*”. Bij Mattheüs komt dit terug in de nadruk op een zuiver hart en het doen van Gods wil (Mattheüs 5: 8; 7: 21). In beide tradities wordt het loslaten van ons oordeel een manier om deel te nemen aan Gods handelen: een ruimte waarin Hij de ware maatstaf aanlegt.

De woorden “*laat los, en gij zult losgelaten worden*” hebben dan ook een dubbele betekenis (Lucas 6: 37). Enerzijds gaat het om een sociale praktijk: verzoening, ruimte geven en elkaar niet vastpinnen op fouten. Anderzijds heeft het een diepere laag: wie de ander loslaat uit het menselijk oordeel, erkent dat God soeverein is en dat alleen Hij rechtvaardig kan oordelen en herstellen.

De betekenis van oordelen in de Griekse context

Deze uitwerking van Lucas' woorden roept een onvermijdelijke vraag op: sluit dit radicale gebod om niet te oordelen dan elke vorm van terechtwijzing of morele reflectie binnen de gemeenschap uit? Een sleutel tot het antwoord ligt in het begrijpen van het Griekse werkwoord “*krinoo*”, dat Jezus gebruikt en die vertaald is door “*oordelen*”, betekende in zijn culturele en religieuze context niet simpelweg “*een mening vormen*” of “*onderscheiden*”, maar vaak: “*een definitief, afsluitend vonnis vellen*”, “*iemand een status toekennen of ontnemen en daarmee buiten de gemeenschap of buiten de genade plaatsen*”.

Wanneer Jezus zegt “*Oordeelt niet*”, verbiedt Hij primair deze daad van uitsluitende, definitieve veroordeling. Het is een verbod op het overnemen van Gods rol als soevereine Rechter die alleen het

hart kent en het laatste oordeel velt. Hier komen de verschillende lijnen van het Evangelie samen en vullen elkaar aan op een diepgaande wijze.

Het verbod op oordelen is inderdaad fundamenteel. Het richt zich tegen de houding die Jezus in de *“splinter en de balk”* beschrijft: de neiging om vanuit zelfrechtvaardiging, superioriteit of blindheid voor het eigen falen een definitief en veroordelend etiket op de ander te plakken. Dit oordeel snijdt de ander af van genade en berooft hem van zijn eer. Het is een poging om Gods plaats in te nemen, Hij die alleen het hart kent (cfr. Genesis 3: 5).

Echter, vanuit dit grondbeginsel van nederigheid en barmhartigheid - en met dit heldere verbod op uitsluitend krinoō in gedachten - ontstaat niet louter passiviteit maar een actief en zorgzaam engagement. Wanneer het hart is bevrijd van het veroordelend instinct, ontstaat er ruimte voor een ander soort *“beoordelen”*. Dit is geen zaak van individueel toetsen maar van broederlijke of zusterlijke zorg binnen de samenhang van de gemeenschap. Hier verwijst Jezus zelf naar in Mattheüs 18: 15 - 17 waar hij een weg van herstellende terechtwijzing schetst die het doel van uitsluiting expliciet afwijst. Deze lering geeft een weg aan voor wanneer iemand daadwerkelijk afdwaalt.

Terechtwijzing zonder veroordeling: Mattheüs 18

De kern van deze weg die Jezus aangeeft, is identiek aan de kern van het *“niet oordelen”*: het ultieme doel is behoud en herstel, geen uitsluiting of vernedering. De eerste stap is discreet en vertrouwelijk - *“onder vier ogen”* - precies om de eer en de relatie van de ander te beschermen. Het gesprek begint niet met een beschuldiging maar met een poging tot begrip die gevormd kan worden door vragen te stellen naar de feiten en de beweegredenen (de vijf *W*-vragen: *“Wie”*, *“Wat”*, *“Waar”*, *“Wanneer”*, *“Waarom”*). Door in deze volgorde en met deze intentie vragen te stellen, verandert het gesprek van een confrontatie in een verkenning. Je neemt niet de rol van rechter aan die een vonnis velt maar van een medemens die moeite doet om de situatie en de persoon - je medereiziger op het levenspad - te begrijpen. Dit sluit perfect aan bij de kernboodschap van de tekst: het doel is herstel en behoud van de relatie, geen veroordeling en uitsluiting. Deze vragen zijn een praktisch instrument om de *“balk in het eigen oog”* niet te vergeten en ruimte te laten voor genade en inzicht bij de ander. Pas als deze persoonlijke benadering voortdurend wordt afgewezen, wordt de kring geleidelijk aan verruimd, niet om te straffen maar om met meer wijsheid en getuigen het gesprek te herstellen.

Zo zien we dat de schijnbare spanning tussen *“oordeel niet”* en *“wijs je broeder terecht”* opgaat in een hogere eenheid. De terechtwijzing volgens Mattheüs 18 is de praktische uitwerking van de barmhartigheid volgens Lucas 6. Beide gaan uit van een nederig hart dat de eigen *“balk”* kent. Beide weigeren de ander tot een object van veroordeling te maken. En beiden hebben tot doel de ander te *“behouden”* voor de gemeenschap en voor Gods Koningschap - een koningschap dat niet draait om controle en afrekening maar om genade, herstel en een rechtvaardigheid die dieper wortelt dan ons eigen, vaak tekortschietende, inzicht.

Hierbij is het wel belangrijk om de volledige lering van Jezus in Mattheüs 18 in ogenschouw te nemen. Het proces van herstelgerichte zorg kent, helaas, ook een grens. Wanneer iemand na herhaalde, liefdevolle pogingen en betrokkenheid van de bredere gemeenschap hardnekkig weigert naar het onderricht te luisteren, zegt Jezus: *“... hij zij u als een heiden en een tollenaar”* (Mattheüs 18: 17). Deze woorden klinken hard, maar moeten worden begrepen binnen het kader van dezelfde

barmhartigheid. Deze stap is geen wraak of definitieve verwerping door God, maar een erkenning van de realiteit: iemand die de fundamenten van de gemeenschap blijft verwerpen, kan niet langer als deel van die gemeenschap functioneren. Het is een beschermende maatregel, zowel voor de gemeente als een laatste, ernstige wake-up call voor de betrokkene zelf. Het doel blijft uiteindelijk herstel, zelfs als de weg daarnaar toe leidt door de pijn van tijdelijke uitsluiting.

Dit leidt tot een gemeenschap waar ruimte is voor groei en kwetsbaarheid, waar fouten niet worden weggewuifd maar ook niet worden gebruikt om iemand voor altijd vast te pinnen. Het is een gemeenschap die, door eerst de eigen maatstaven onder Gods barmhartigheid te plaatsen, in staat is om elkaar met waarachtigheid en genade te begeleiden op de weg naar het volle leven. Zo ontstaat een manier van samenleven die niet draait om controle over anderen maar om deelname aan de ruimte die God scheidt voor een vernieuwde gemeenschap.

ADDENDUM

1. Mijn uitgangspunt is dat ik geen gebruik maak kerkelijke tradities of van dogmatische overleveringen. Toch verwijs ik in dit essay wel naar de klassieke Joodse uitleggingen: de Mishnah, Midrash en Talmoed. Deze geschriften zijn niet zomaar “regels” of “dogma's”. Het zijn eerder de oudste handleidingen om de Hebreeuwse Bijbel - de Thenakh (de Thorah - de Vijf Boeken van Mozes - en de Profeten) te lezen en te begrijpen. Ze laten zien hoe de rabbijnen in de eeuwen rond het begin van onze jaartelling zelf discussieerden over de betekenis van deze heilige teksten: “wat bedoelde deze wet in de praktijk?” - “welk verhaal schuilt er achter deze profetie?”.

Door naar deze bronnen te kijken, hoop ik de Bijbelse teksten te begrijpen zoals zij in Jezus' tijd werden begrepen: binnen hun eigen taal, cultuur en denkwereld. Het is dus geen beroep op een geloofstraditie maar een manier om de brontekst zelf scherper in beeld te krijgen.

2. In de Bijbel wordt vaak gesproken over het “*Koninkrijk Gods*”. Persoonlijk geef ik de voorkeur aan de vertaling “*Koningschap Gods*”. De oorspronkelijke woorden in het Hebreeuws (malkhoeth) en het Grieks (basileia) duiden niet zozeer op een koninkrijk als gebied maar vooral op het koningschap zelf - het koningschap in actie. Door het “*Koninkrijk Gods*” te begrijpen als het “*Koningschap*”, verschuift de aandacht van een geografische plaats of rijk naar de manier waarop God als Koning heerst. Het gaat niet om een land met grenzen maar om Gods liefdevolle leiderschap over alles wat Hij gemaakt heeft. God is onze Schepper die met liefde en gezag de weg wijst naar een leven in verbinding met Hem. Zijn Koningschap betekent dat Hij ons, als een goede Koning, begeleidt op onze spirituele reis. Deze benadering helpt ons te begrijpen dat het niet gaat om een plek waar we naartoe gaan maar om een relatie waarin we nú al kunnen leven - een leven onder het liefdevolle gezag van God.

Vanuit deze visie komt de nadruk te liggen op het dynamische karakter van het Koningschap als een levende relatie tussen de Koning en zijn schepsel. Dit sluit nauw aan bij het hart van Jezus' verkondiging, wanneer Hij zegt: “*Men zal niet zeggen: Ziet hier, of ziet daar, want zie, het Koninkrijk Gods is binnen ulieden*” (Lucas 17: 20 - 21). Het Koningschap wordt daarmee niet primair opgevat als een externe, institutionele of geografisch lokaliseerbare werkelijkheid, maar als een innerlijke en herscheppende tegenwoordigheid van Gods heerschappij. In diezelfde lijn kan ook het bijbelse spreken over de mens als geschapen naar “*Gods beeld en gelijkenis*” worden verstaan: niet louter als een statisch gegeven maar als een werkelijkheid die door Gods Geest in het innerlijk wordt vernieuwd en bevestigd (vgl. Ezechiël 36 :26). Zo wordt het Koningschap Gods concreet waar Gods Geest het hart van de mens herschept tot een plaats van toewijding, relatie en leven onder zijn liefdevolle heerschappij (vgl. Addendum, punt 5).

3. a. Het boek “*De Wijsheden van Jezus Sirach*” behoort tot de deuterocanonieke geschriften. Deze teksten zijn opgenomen in de Septuaginta, de Griekse vertaling van de Hebreeuwse Bijbel die vanaf de derde eeuw v.Chr. in brede kring werd gebruikt. Het boek maakt geen deel uit van de Hebreeuwse canon en is evenmin opgenomen in de Protestantse Bijbel. Binnen de Griekstalige Joodse gemeenschappen van de oudheid werden deze deuterocanonieke geschriften echter als gezaghebbend beschouwd en functioneerden zij als belangrijke wijsheidsliteratuur binnen geloofsbeleving en ethische vorming.

- b. In de katholieke en Oosters-Orthodoxe tradities worden de geschriften die, naast de Joodse Tenach, in de Septuaginta zijn overgeleverd aangeduid als “*de deuterocanonieke boeken*” (letterlijk: “tweede canon”). Deze geschriften worden in deze tradities als gezaghebbend beschouwd. In de protestantse tradities daarentegen worden dezelfde teksten doorgaans aangeduid als “*apocrief*” (letterlijk “verborgen”), een term die verwijst naar hun niet-canonieke status binnen het protestantse bijbelbegrip.
4. In de oorspronkelijke Griekse tekst schrijft Paulus in 2 Timotheüs 3: 16 - 17 “*pasa graphè theopneustos*” wat letterlijk betekent “*alle Schrift door God geademd*”. De Schrift is, met andere woorden, niet slechts een door mensen geschreven tekst over God maar is bezielde door dezelfde levensadem die ook de schepping en de mens tot leven riep (Talmoed - Berakhoth 60b).

Dat beeld van adem is diep verankerd in de Bijbel. In Genesis 2: 7 lezen we dat God de “*nish'math chajjiem*” - de adem van het leven - in de mens blaast. Het menselijk leven ontstaat niet zomaar uit materie - het stof der aarde - maar uit een directe, levenwekkende handeling van God zelf. Deze adem staat symbool voor de unieke goddelijke oorsprong en waardigheid van de mens (Ezechiël 36: 27).

Vanuit deze invalshoek krijgt ook Genesis 1: 26 extra diepte: de mens is geschapen naar Gods beeld en gelijkenis. Dat beeld is geen statisch gegeven maar komt tot uitdrukking in de manier waarop de mens leert, onderscheidt, groeit en rechtvaardig handelt. Precies daar sluit Paulus bij aan wanneer hij zegt dat de door God “*geademde*” Schrift nuttig is tot onderricht, correctie en vorming, “*opdat de mens Gods volmaakt zij, tot alle goed werk toegerust*”.

Job verwoordt diezelfde overtuiging wanneer hij zegt: “*De geest in de mens, de inblazing van de Almachtige, maakt hem verstandig*” (Job 32: 8). Wijsheid, inzicht en moreel onderscheid zijn geen louter menselijke prestaties maar vrucht van Gods adem die in de mens werkt - en die ook door de Schrift heen blijft spreken.

5. In veel christelijke tradities wordt de Heilige Geest voorgesteld als de derde Persoon van de Drie-eenheid. Wanneer we echter terugkeren naar de bijbelse bronnen - de Hebreeuwse Bijbel en de woorden van Jezus zelf - valt op dat “*Geest*” (Hebreeuws “*ruach*” en Grieks “*pneuma*”) in de eerste plaats verwijst naar Gods eigen levengevende adem: Zijn scheppende en herscheppende kracht die “*op de wateren zweefde*” (cfr. Genesis 1: 2).

In Genesis 2: 7 blaast God zijn levensadem in de mens en wordt leven gewekt - tot onvergankelijkheid - waar eerst stof - vergankelijkheid - was. In Ezechiël 37 wekt Gods Geest de doden opnieuw tot leven en in Johannes 3: 8 vergelijkt Jezus de Geest met de wind: onzichtbaar, vrij en niet te beheersen maar onmiskenbaar werkzaam.

Vanuit dit bijbelse perspectief verschijnt de Geest niet allereerst als een losstaande Persoon naast God maar als God zelf in kracht en gedrevenheid: aanwezig, scheppend en vernieuwend. De Heilige Geest is die levenwekkende kracht waarmee God zijn schepping, vanaf Genesis tot en met de laatste oproep in Openbaring, steeds opnieuw tot leven roept